

Stappenplan afvalinzameling hoogbouw

in opdracht van
gemeente Wijk bij Duurstede



Inhoudsopgave

Afval scheiden in de hoogbouw	3
Stappenplan in vogelvlucht	4
Afval en de hoogbouw	4
Maatwerk afvalinzameling	5
Stappen	6
Stap 1: Inventarisatie huidige situatie	7
Stap 2: Vaststellen nulsituatie	8
Stap 3: Keuze inzamelmiddelen	9
Stap 4: Introductie	13
Stap 5: Monitoring	15
Flankerend beleid.....	16
Contact.....	21

Afval scheiden in de hoogbouw



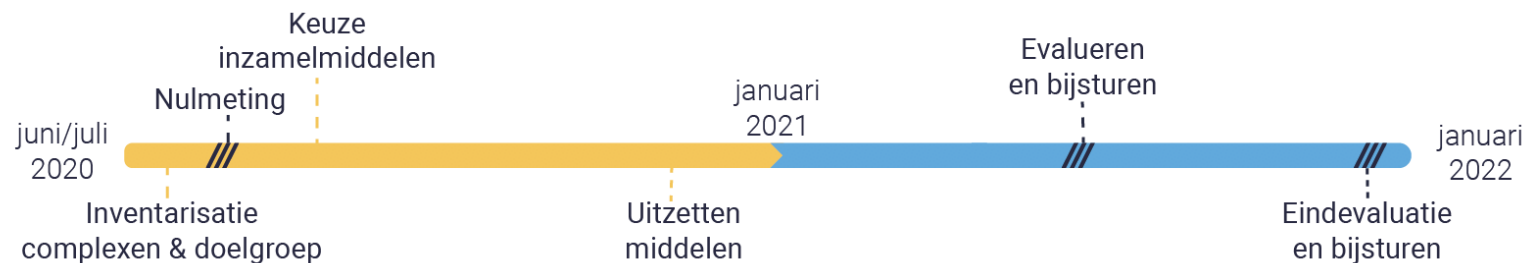
Ter voorbereiding op de invoering van diftar per 1 januari 2021 wil de gemeente Wijk bij Duurstede GFT/E-afval gaan inzamelen in de hoogbouw en de PMD-inzameling in de hoogbouw een boost geven. De Afval-Spiegel is gevraagd om de gemeente Wijk bij Duurstede hierbij te ondersteunen middels het formuleren van een stappenplan.

Stappenplan in vogelvlucht

Om de PMD-inzameling te verbeteren en de GFT/E – inzameling op te zetten heeft De AfvalSpiegel de volgende stappen geformuleerd voor de gemeente Wijk bij Duurstede:

1. Inventarisatie huidige situatie (evt. contact bewoners);
2. Vaststellen nulsituatie;
3. Keuze inzamelmiddelen;
4. Introductie middelen;
5. Monitoring.

In de tijd ziet dat er zo uit:



Indien de gemeente Wijk bij Duurstede meteen start met het stappenplan, is het haalbaar om de maatwerkoplossingen uit te voeren voor de invoering van diftar per 1 januari 2021 (tenzij de gemeente kiest voor het plaatsen van ondergrondse containers).

Het stappenplan is gebaseerd op informatie die wij verkregen hebben van de gemeente Wijk bij Duurstede en de eigen kennis en ervaring op het gebied van afvalinzameling in de hoogbouw. Daarnaast heeft Suez, de afvalinzamelaar in Wijk bij Duurstede, de nodige informatie en ervaringen gedeeld.

Afval en de hoogbouw

Uit onze ervaringen blijkt dat geen kant- en klare oplossing bestaat voor de afvalinzameling in de hoogbouw. Vandaar dat het stappenplan niet alleen bestaat uit een implementatieplan voor bepaalde oplossingen, maar ook de voorbereiding hiervan: de inventarisatie van de situatie om maatwerk toe te kunnen passen. Dit is belangrijk omdat afval scheiden in de hoogbouw overal anders is en draait om gedragsverandering.

Beter scheidingsgedrag vraagt namelijk om structurele gedragsverandering. Hoe een inwoner zijn afval weggooit gaat vrijwel automatisch en is gebaseerd op gemak. Mensen denken er niet over na of doen het al jaren op dezelfde manier. Daarnaast vinden mensen bijvoorbeeld GFT/E-afval vaak vies, waardoor ze het niet goed scheiden. Het starten met gescheiden inzameling van GFT/E of het veranderen van inzamelmiddel (PMD) kan in het begin dan ook wennen zijn voor veel huishoudens.

De gemeente kan het inwoners bijvoorbeeld makkelijker maken om GFT/E gescheiden te houden door een aanrechtbakje aan te bieden, zoals in de gemeente Loon op Zand. Inwoners konden het bakje zelf aanvragen, waardoor de gebruikers al intrinsiek gemotiveerd zijn om het aanrechtbakje ook te gebruiken. Op die manier voorkomt de gemeente dat veel bakjes ongebruikt bij de inwoners terecht komen.

Ook het gebruik van een sticker op bijvoorbeeld de koelkast kan bijdragen aan betere scheiding van afval. Deze stickers kunnen namelijk werken als een soort *prompt*: een herinnering aan het juiste gedrag op het moment dat iemand dit moet uitvoeren. De DAR in Nijmegen gebruikte dit om inwoners al in de keuken te herinneren aan het scheiden van afval.

” Wij adviseren om te sturen op persoonlijk contact met bewoners. Dit draagt bij aan het realiseren van de gewenste gedragsverandering. Het is belangrijk om bewoners te helpen hun keuken in te richten op gemak. Als iets te veel moeite kost, vallen mensen snel terug in hun oude gewoonte.

Maatwerk afvalinzameling

Hoe de afvalinzameling van de hoogbouw het beste geregeld wordt, varieert per soort complex (bijvoorbeeld een flat, portiekwoning, bovenwoning of benedenwoning zonder tuin) en wat de mogelijkheden hier zijn. Is er een gezamenlijke berging om PMD tijdelijk op te slaan tot de inzamel dag? Is er buiten ruimte voor een GFT/E-zuil?

Het veranderen van gedrag heeft ook enige voorbereiding als het gaat om de doelgroep. Wat is het type bewoners en welke nationaliteit hebben ze? Worden de complexen beheerd door een woningbouwvereniging, een Vereniging van Eigenaren (VvE) of is het particulier? Zijn het huur- of koopwoningen? Het antwoord op al deze vragen is van invloed op het scheidingsgedrag.

Onze ervaring is bijvoorbeeld dat bewoners van een VvE meer betrokken zijn dan huurders van een woningbouwvereniging, waar vaak een hoog verloop is. Betrokken bewoners zijn eerder geneigd om het afval goed te scheiden dan iemand die tijdelijk een woning huurt.

Voor alle hoogbouw geldt in ieder geval dat de basis op orde moet zijn. Dit betekent dat in elk complex de mogelijkheid bestaat om herbruikbare stromen gescheiden aan te kunnen bieden: GFT/E-afval, PMD en papier. Op welke wijze dit gebeurt en welke aanvullende stimulansen nodig zijn: daar komt het maatwerk van pas.

Stappen



Met de invoering van diftar is het belangrijk om een gelijk speelveld te behouden voor de inwoners. Het is oneerlijk een tarief te stellen op het restafval, terwijl de inwoners van de hoogbouw geen mogelijkheid hebben om het GFT/E te scheiden. Voor 1 januari 2021 moeten de bewoners van hoogbouw daarom voorzien zijn van een GFT/E-inzameling.

Een andere zorg is de vervuiling van het PMD. Het PMD in de verzamelcontainers bij de hoogbouw heeft helaas een hoge vervuilingsgraad (m.n. in Cothen, Langbroek en het winkelcentrum). Daarom is de gemeente op zoek naar een alternatieve wijze van inzameling die een schone fractie oplevert.

Stap 1: Inventarisatie huidige situatie

Voordat de gemeente praktische keuzes maakt over toekomstige inzamelmiddelen, de aanschaf ervan en de communicatie hierover, adviseren wij eerst voorbereidende stappen te zetten. Omdat afval draait om gemak (en motivatie) is een inventarisatie van de hoogbouw noodzakelijk om de afvalinzameling tot een succes te maken. Het is belangrijk meer te weten over de type complexen en de doelgroepen.

In stap 1 gaat de gemeente aan de slag met het letterlijk en figuurlijk in kaart brengen van de hoogbouw in Wijk bij Duurstede. Met het juiste inzicht in de complexen, de doelgroepen en de afvalcijfers, kan de gemeente een onderbouwde keuze maken voor een bepaalde maatwerkoplossing. Dit inzicht krijgt de gemeente door antwoorden te vinden op de volgende vragen:

- Naar welke typen complexen is de hoogbouw onder te verdelen? (Bovenwoning, portiekwoning, appartement, flat, anders?). En hoeveel huishoudens zijn er per complex? Dit bepaalt de toepasselijkheid van de maatwerkoplossingen.
- Wat is er te zeggen over de locaties van de type complexen? Liggen deze verspreid door de gemeente of gecentreerd in bepaalde wijken? Dit zegt iets over normen (bijvoorbeeld de beeldkwaliteit van de openbare ruimte) en de cultuur in de buurt.
- Hoe is het geregeld met het beheer van de complexen (VvE / woningbouwvereniging / anders?). Dit geeft een indicatie over de betrokkenheid van de bewoners en de doorloop van huurders / kopers.
- Welk type bewoners hebben de verschillende complexen? (Senioren, sociale huur, mate van culturele diversiteit?) Dit zegt iets over de motivatie en capaciteit om afval te scheiden en de juiste manier van benaderen (communicatie).
- Is er een overzicht van de verzamelcontainers (ondergronds / bovengronds) voor PMD en de restafvalcontainers? Dit laat zien wat de gelegenheid nu is om afval te scheiden. (Moeten bewoners verlopen?)

Aan de hand van de antwoorden kan de gemeente verderop in het stappenplan beter besluiten welke (inzamel)oplossing het beste past. Met behulp van de onderzochte betrokkenheidsprofielen van Citisens ziet de gemeente in hoeverre de bewoners van de hoogbouw bepaalde subgroepen van de plaatselijke bevolking representeren in Wijk bij Duurstede.

Complexen bezoeken

In deze fase kan de gemeente besluiten om ieder complex te bezoeken. Wanneer hier de capaciteit voor is raden wij dat ook aan, zodat écht maatwerk mogelijk is. Niet alleen krijgt de gemeente zo een beeld van de mogelijkheden voor de afvalinzameling (wel of geen eigen berging / gezamenlijke berging / buitenruimte), het is ook een goede optie om de bewoners te betrekken bij de inventarisatie.

” In Alphen-Chaam bekeek de gemeente de complexen met voorzitters van VvE's en sprak met bewoners onder begeleiding van de beheerders van woningbouwverenigingen. Op die manier werden de inwoners al in een vroeg stadium op de hoogte gebracht van de wijzigingen in het afvalbeleid en kregen ze rechtstreeks de mogelijkheid om input te leveren betreffende hun eigen situatie.

Stap 2: Vaststellen nulsituatie

De gemeente kan na de uitvoering van het stappenplan monitoren wat het effect is van de maatwerkoplossingen. Daarvoor is het wel nodig om middels een nulmeting vast te stellen wat als uitgangspunt te nemen aan het begin van het traject.

PMD-inzameling

Deze afvalstroom kunnen bewoners van hoogbouw nu nog aanbieden in verzamelcontainers. Daarom is het nodig te weten wat de vervuilings-

graad is van het PMD in de verzamelcontainers, maar ook bij de inzameling met zakken of minicontainers. Daarnaast moet het meetbaar zijn of de bewoners met de nieuwe manier van inzamelen ook méér PMD zijn gaan scheiden.

GFT/E-inzameling

Er valt nog maar weinig te meten als het gaat om de GFT/E-inzameling, want die is er op dit moment nog niet. Wel kan de gemeente straks een vergelijking maken met hoeveel GFT/E gemiddeld ingezameld wordt in de hoogbouw op landelijk niveau, wat de vervuilingsgraad is, de gemiddelde kosten en inwonertevredenheid. Zo kan de gemeente alsnog beoordelen of de bewoners hun afval goed zijn gaan scheiden.

Te beantwoorden vragen vaststellen nulsituatie

- Wat is de hoeveelheid ingezameld PMD in 2019?
- Hoeveel hiervan is ingezameld via zakken & minicontainers (laagbouw) en hoeveel via de verzamelcontainers?
- Wat is de mate van vervuiling van het PMD in 2019 in kilogrammen en in gewichtspercentages? (Indien mogelijk verdeeld over de verschillende inzamelmiddelen?) en / of: wat is de mate van afkeur van het PMD in 2019?
- Hoeveel meldingen / klachten kwamen er in 2019 binnen van inwoners over het PMD? En is de aard hiervan bekend?
- Wat zijn de kosten voor de PMD-inzameling in 2019?



Stap 3: Keuze inzamelmiddelen

Na het in kaart brengen van de huidige situatie (stap 1) en het vaststellen van de nulsituatie (stap 2), is het zaak om de juiste inzamelmiddelen te kiezen (stap 3). De keuze is mogelijk verschillend per type complex.

Het is aan de gemeente om te bepalen welk inzamelmiddel het beste aansluit op de hoogbouw in Wijk bij Duurstede. Omdat de uitgangssituatie nog niet bekend is op dit moment (stap 1), zetten wij in dit hoofdstuk de voor- en nadelen van verschillende inzamelmiddelen op een rij en laten we zien bij welk type complex de middelen het beste passen. Het is belangrijk om SUEZ als inzamelaar bij de overwegingen te betrekken. In het hoofdstuk 'Flankerend beleid' beschrijven we aanvullende acties om afvalscheiding te stimuleren (o.a. communicatie).

A. Inzamelmiddelen voor PMD

Alternatieve manieren om PMD bij hoogbouw in te zamelen ten opzichte van de huidige inzameling via (ondergrondse) verzamelcontainers zijn:

1. (Inpandige) container, afhankelijk van de grootte en beschikbare ruimte, te gebruiken door één of meerdere huishoudens. Bij gebruik van minicontainers (tot 240 liter) kan Suez deze meenemen in de route van de PMD-containers uit de laagbouw.
2. Inzameling met een zak met opslag in (gezamenlijke) berging of eigen woning. De zakken krijgen bewoners bijvoorbeeld thuisgestuurd en zijn tevens gratis verkrijgbaar op bepaalde ophaalpunten.

Deze zijn beoordeeld op de prestatiegebieden kwaliteit, service en kosten.

PMD inzamelmiddel	Kwaliteit	Service	Kosten
(Inpandige) container	-	+	+
Inzameling met een zak	+	+/-	+

Kwaliteit

Uit onderzoek van Rijkswaterstaat juli 2018 (Samenstelling ingezameld kunststof/PMD-verpakkingen – Fase 2) komt naar voren dat inzameling met zakken een zuiverdere PMD-fractie oplevert dan inzameling met (mini)containers. Een container als inzamelmiddel nodigt uit om andersoortige kunststoffen en afval in de container te deponeren. Bij de zak is dit in mindere mate mogelijk.

Service

Het grootste voordeel van een container is dat bewoners op ieder moment hun afval kwijt kunnen. De zak, of meerdere zakken, moet men in huis of berging bewaren. Een gemiddeld huishouden in de hoogbouw heeft per week 60 liter opslagcapaciteit nodig. Dit is het equivalent van één zak. Bij een inzamelfrequentie van één keer per vier weken komen huishoudens die klein behuist zijn of geen bergruimte hebben al snel in de problemen. Bij zowel het gebruik van een 140 liter als een 240 liter container is deze capaciteit bij een inzameling om de vier weken onvoldoende. Het PMD-afval is erg volumineus en kan in een kleine berging voor geuroverlast zorgen.

Bij de reguliere containers en de zakken, zeker in combinatie met diftar, is het noodzakelijk om de inzamelfrequentie te verhogen naar één keer per twee weken. Dit is echter alleen zinvol als dit in de laagbouw ook wijzigt. Alleen dan kan de inzameling van PMD in de hoogbouw meeliften op de inzameling in de laagbouw.

Met inwoners en/of beheerders moeten afspraken worden gemaakt om de containers op de inzameldag buiten te zetten en na lediging terug te plaatsen.

” *Inzameling met zakken kan het straatbeeld rommelig maken. Kroonringen worden vaak als een oplossing gezien. Het voordeel is dat zakken niet wegwaaien. Inzamelaars hekelen vaak de ringen, waar zij de zakken moeilijk vanaf krijgen en een mesje moeten gebruiken. Een kroonring kost ongeveer €15 (incl. plaatsing en onderhoud).*

Kosten

- De toepassing van (mini)containers vergt investeringen. Ervan uitgaande dat elk huishouden een 140 liter maat krijgt (voldoende capaciteit bij lediging om de twee weken), zijn in een maximale situatie 1.700 containers nodig. De kosten voor aanschaf en uitzetten bedragen in dat geval circa € 50.000 excl. btw. De afschrijvingstermijn is 10 jaar.
- Indien alle huishoudens PMD gaan aanbieden in een zak dient rekening gehouden te worden met jaarlijkse kosten van € 7.000 excl. btw voor de aanschaf van zakken (er van uitgaande dat de gemeente de zakken gratis verstrekt bedraagt het benodigde aantal op jaarbasis 85.000).

Bij gebruik van minicontainers (tot 240 liter) kan de inzamelaar Suez deze meenemen in de route van de PMD-containers uit de laagbouw. Dit geldt ook voor de PMD-zakken. De kosten voor de inzameling zijn afhankelijk van de afspraken die met Suez worden gemaakt.

Inzamelmiddelen voor GFT/E

Mogelijke manieren om GFT/E bij hoogbouw in te zamelen zijn:

1. (Inpandige) container van 140 liter te gebruiken door één huishouden. Ervaringen in andere gemeenten laten zien dat bewoners voor GFT/E geen container met anderen willen delen.
2. 240 liter minicontainer in een beugel in de openbare ruimte. Deze containers zijn meestal niet afsluitbaar. Meerdere leveranciers verkopen dit product. Het aantal gebruikers bij een 240 liter maat is minimaal 10 en maximaal 20 bij een lediging om de twee weken.
3. Een 240, 660 of 1100 liter rolcontainer geplaatst in een afsluitbare containerbehuizing is een oplossing die gemeenten steeds vaker toepassen. Er zijn ook varianten met een toegangscontrolesysteem. Gebruikers kunnen de inwerpopening openen met een pas. Meerdere leveranciers verkopen dit product. Een 240 liter minicontainer kan worden geleegd in de inzamelroute van de GFT-containers in de laagbouw.
4. Ondergrondse verzamelcontainer in de openbare ruimte.
5. 40/60 liter citybin.

De onder 1 tot en met 4 genoemde manieren zijn beoordeeld op de prestatiegebieden kwaliteit, service en kosten. De citybin laten we buiten beschouwing. De inzamelaar Suez heeft laten weten dat een citybin door

de handmatige lediging vanwege arbeidsbelasting geen reële optie is. De beladers moeten bukken, tillen en de emmer ledigen. Dat is fysiek zwaar werk en zal in de toekomst verdwijnen. Diezelfde arbeidsbelasting geldt ook voor het legen door een sociaal werkbedrijf, wat dan eveneens niet wenselijk is. Omdat deze manier van inzamelen door een sociaal werkbedrijf niet gangbaar is, hebben wij de kosten hiervan niet inzichtelijk.



Container in beugel



Container in behuizing

GFT/E inzamelmiddel	Kwaliteit	Service	Kosten
(Inpandige) minicontainer	+/-	+	+
Minicontainer in beugel	-	+	+
Minicontainer in behuizing	+	+	-
Ondergrondse verzamelcontainer	-	+	--

Kwaliteit

Bij gebruik van inpandige minicontainers kan een bewoner restafval in de GFT/E-container van anderen deponeren. Dit komt de kwaliteit niet ten goede. Een minicontainer in beugel is nog gevoeliger voor vervuiling. Deze container staat namelijk in de openbare ruimte waardoor elke willekeurige passant er gebruik van kan maken, ook voor het aanbieden van restafval. De container is immers niet voorzien van een slot. Een minicontainer in een behuizing in de openbare ruimte die afsluitbaar is, biedt de beste garantie op een zuivere GFT/E-fractie.

Wijk bij Duurstede kan de keuze maken dat de GFT/E-container voor alle bewoners in een bepaald complex te gebruiken is of alleen voor degenen die zich specifiek aanmelden. In het laatste geval kan het aantal containers worden beperkt (niet iedereen wil GFT/E apart houden, ook niet bij diftar) en is het aangeboden GFT/E het meest zuiver.

Het inzamelen van een GFT/E-fractie via ondergrondse verzamelcontainers levert alleen een zuivere fractie op wanneer deze afsluitbaar zijn. Hiervoor geldt hetzelfde verhaal als voor de container in een beugel of een behuizing. Overigens is de capaciteit (1000-5000 liter) van een (semi-)ondergrondse container te groot voor het te verwachten aanbod.

Service

Een gemiddeld huishouden in de hoogbouw heeft per week 10 liter opslagcapaciteit nodig. Dit is het equivalent van één kleine pedaalemmer. Bij het gebruik van een inpandige 140 liter container is deze capaciteit bij een inzameling om de twee weken ruim voldoende. De inpandige container heeft als nadeel dat onaangename geurtjes kunnen blijven hangen,

waardoor mensen niet graag het GFT/E-afval wegbrengen. Wel moet iemand de container buiten zetten op de inzameldag. Minicontainers in een beugel of behuizing en ondergrondse containers staan in de nabijheid van het complex en zijn 24 uur per dag te gebruiken.

Kosten

- De toepassing van (mini)containers vergt investeringen. Ervan uitgaande dat bij de keuze van een in pandige container elk huishouden een 140 liter maat krijgt (voldoende capaciteit bij lediging om de twee weken), dan zijn in een maximale situatie 1.700 containers nodig. De kosten voor aanschaf en uitzetten bedragen in dat geval circa € 50.000 excl. btw. De afschrijvingstermijn is 10 jaar.
- In de theoretische situatie waarbij 20 adressen gebruik maken van een minicontainer in een beugel of een behuizing zijn 85 voorzieningen nodig. De kosten voor het leveren en plaatsen van een container in een beugel bedragen in dat geval € 40.000 excl. btw. De kosten voor het leveren en plaatsen van een containerbehuizing variëren. Afhankelijk van onder andere de gekozen maat, vormgeving, wel of geen toegangscontrole en/of zonnepanelen dient rekening gehouden te worden met een bedrag tussen de € 130.000 en € 300.000 excl. btw. Afschrijving in 10 jaar.
- De kosten voor het leveren en plaatsen van ondergrondse verzamelcontainers bedragen bij 85 locaties € 850.000 excl. btw. Semi-ondergrondse containers zijn ongeveer de helft goedkoper. Afschrijvingsstermijn is 10 jaar.

De kosten voor het legen van de containers zijn afhankelijk van de afspraken die met de inzamelaar Suez worden gemaakt. Het legen (van minicontainers) kan dan meeliften in de inzamelroute voor de laagbouw.

Press station & Fresh station

Indien bij een complex maar weinig plek is in de openbare ruimte en er binnen geen andere mogelijkheden zijn, komen de Press station (PMD) & Fresh station (GFT/E) in beeld (leverancier: Sidcon). Het gaat om (in pandige) rolcontainers in speciale behuizing die bij GFT/E stankoverlast voorkomt middels een koelelement en bij PMD het afval samenperst. Door het persen kan er 10x meer PMD in de 240L container. Het zijn geen standaard oplossingen vanwege de kosten: een Press station kost ongeveer €3.500 excl. btw en de Fresh Station ongeveer €2.500 excl. btw. Daarnaast vraagt Sidcon een maandelijkse huur van enkele tientjes om kosten te dekken. De minicontainers kunnen mee in de inzameling van de laagbouw, maar iemand moet de container wel buiten zetten. De oplossingen bieden wel een hoge service aan de bewoners.



Fresh station
(links) en
Press station
(rechts)

Foto's: Sidcon

Keuze inzamelmiddelen

Nu we weten welke inzamelmiddelen voor PMD en GFT/E beschikbaar zijn voor toepassing in de hoogbouw, kunnen per (type) complex keuzes worden gemaakt. Belangrijk gegeven hierbij is dat de gemeente Wijk bij Duurstede heeft gezegd geen gebruik te willen maken van al dan niet gezamenlijke (in pandige) containers en ondergrondse containers (voor PMD). Zo ziet de gemeente het bijvoorbeeld niet zitten afspraken te maken per complex wie een gezamenlijke container buiten zet. Dit maakt dat er geen écht maatwerk overblijft als het gaat om het type inzamelmiddel. Wanneer we de (in pandige) minicontainers en ondergrondse containers uitsluiten, blijft voor de inzameling namelijk nog over:

- **PMD:** zakkeninzameling (in de route van de laagbouw) met een frequentie van 1x per 2 weken. Verstrekking van zakken kan op meerdere manieren.
- **GFT/E:** inzameling met een minicontainer in behuizing in de openbare ruimte (of kostenbesparend: in een beugel). Frequentie 1x per 2 weken. Het aantal containers is afhankelijk van het aantal aansluitingen.

Ons advies

Afgaand op onze ervaringen in andere gemeenten raden wij Wijk bij Duurstede aan om de situatie per complex te inventariseren en in gesprek te gaan met de bewoners. Dit kan gestructureerd door bijvoorbeeld af te spreken met de (voorzitter van) de VvE en/ of door steekproefsgewijs aan te bellen en bewoners te bevragen. Ondanks dat Wijk bij Duurstede de optie van (gedeelde) minicontainers liever niet meeneemt, raden wij

aan zoveel als mogelijk aan te sluiten op de inzameling van de laagbouw en dus met minicontainers te werken. Het kan verschillen waar het wel en niet gemakkelijk is voor huishoudens om een eigen of gedeelde minicontainer te hebben.

Indien dit niet mogelijk is, adviseren we voor de best bewezen oplossingen te gaan die ook al hiervoor staan omschreven: voor PMD de zakkeninzameling en voor GFT/E de inzameling in een minicontainer in de openbare ruimte. Deze oplossingen hebben een goede balans in kwaliteit, service en kosten.

” *Het is lastig overzichtelijk te maken welke oplossing voor een bepaald type complex het beste is, omdat de gemeente bepaalt waar meer waarde aan te hechten: kwaliteit, service of kosten. Vaak zijn meerdere oplossingen van toepassing op meerdere typen complexen. De gemeente kan dan de keuze maken op basis van de door ons opgestelde voor- en nadelen per middel.*

Stap 4: Introductie

Op basis van stap 3 kan per (type) complex een keuze voor toepassing van de meeste geschikte inzamelmiddelen worden gemaakt. Vervolgens is aan de orde dat de gemeente deze inzamelmiddelen uitzet of plaatst. Afhankelijk van het inzamelmiddel zijn bepaalde acties voorzien.

1. Bespreek het met Suez

De gekozen middelen moeten straks geledigd of ingezameld worden door Suez. Het is dan ook belangrijk hen mee te nemen in de uitvoering van de keuzes. Is alles mogelijk? En wat betekent dat voor de inzamelkosten? Eventueel kan Suez meekijken waar te verbeteren.

2. Locatiebepaling containers

Indien Wijk bij Duurstede kiest voor extra (ondergrondse) verzamelcontainers in de openbare ruimte moeten de locaties bepaald worden. Houdt rekening met zaken als kabels in de grond, bereikbaarheid voor de kraanwagen, sociale controle en uiteraard de positie t.o.v. de omwonenden. De laatste twee gelden ook voor de minicontainers in een beugel of behuizing.

3. Communicatie met omwonenden

Neem de omwonenden mee (huis-aan-huis brief) in de locatiebepaling van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo creëer je draagvlak. In het geval van inpandige containers is het nodig om duidelijk te krijgen wie de containers buiten zet. In beide gevallen is het een goed idee ook de VvE's en woningbouwverenigingen te informeren.

4. Systeem PMD-zakken bepalen

Indien Wijk bij Duurstede kiest voor PMD-inzameling met zakken moet je bepalen wat het beste systeem is om deze te verstrekken. Enkele mogelijkheden: ophalen bij openbare gebouwen, online aan-

vragen en thuisgestuurd krijgen of automatisch thuisgestuurd krijgen. Gratis zakken zijn het meest logisch, gezien de laagbouw een container krijgt voor PMD.

” Wij adviseren om alle adressen in de hoogbouw jaarlijks automatisch 50 zakken op te sturen. Gemiddeld gebruikt een huishouden namelijk 1 zak per week. Als inwoners meer zakken willen gebruiken, geef dan de mogelijkheid om op een laagdrempelige manier extra zakken aan te vragen.

5. Containers en/of zakken aanschaffen

De bedragen die met de aanschaf, het uitzetten en/of plaatsen van inzamelmiddelen zijn gemoeid, maken dat deze aanbestedingsplichtig zijn. Wat betreft doorlooptijd voor een aanbesteding dien je, zonder vertraging, rekening te houden met minstens drie maanden. De levertijd voor minicontainers, beugels en behuizing is naar verwachting twee maanden. Voor ondergrondse verzamelcontainers kan dit oplopen tot vier maanden. De levertijd van de Fresh station en Press Station is een half jaar.

6. Uitzetten en/of plaatsen en informeren bewoners

Als alles gereed is kun je de inzamelmiddelen uitzetten of plaatsen. Het is belangrijk op tijd te communiceren naar de bewoners over het nieuwe inzamelmiddel; waarom deze er is gekomen en hoe deze te gebruiken (bijvoorbeeld een handleiding met foto's of illustraties). Een wel/niet scheidingslijst is ook handig om toe te voegen.

Stap 5: Monitoring

Door middel van monitoring krijgt de gemeente helder wat het effect is van de inspanningen. Gemeente Wijk bij Duurstede kan hiervoor drie zaken monitoren:

- de ingezamelde hoeveelheden en kwaliteit van het GFT/E en PMD;
- de ervaring van inwoners;
- de kosten.

Ingezaamde hoeveelheden en kwaliteit

Verzamel tijdens het 1e jaar verschillende soorten data (evt. via Suez):

- de ingezamelde hoeveelheden restafval, GFT/E en PMD per inzamelronde indien mogelijk;
- zichtbare vervuiling tijdens het ledigen (visuele schouwing);
- eventuele bijplaatsingen bij verzamelcontainers.

Daarnaast is het raadzaam om na een half jaar en/of na een jaar een sorteeraanlyse te doen om de samenstelling van het GFT/E-afval en het PMD-afval vast te stellen. Dit geeft betrouwbare informatie over de vervuilinggraad. Deze informatie kan de gemeente bovendien gebruiken in de communicatie naar de inwoners.

Ervaring van inwoners

Naast de data is het ook belangrijk om de ervaring van inwoners op te halen. Dit kan gemakkelijk door het aantal klachten bij te houden uit de

hoogbouw die over GFT/E en PMD gaan. Meer uitgebreid is een vragenlijst voor alle hoogbouwbezoekers. In deze vragenlijst kan de gemeente in ieder geval vragen naar:

- tevredenheid over het gebruik van de inzamelmiddelen;
- het scheiden van GFT/E- en PMD-afval in vergelijking met de oude situatie;
- de hoeveelheid restafval in vergelijking met de oude situatie;
- verbeteringen voor in de toekomst.

Kosten

Denk hierbij aan de aangeschafte middelen, de inzet rond de ledigingen, de kosten voor communicatie et cetera.

Met de data van deze drie factoren in handen kan de gemeente een vergelijking maken ten opzichte van de nulmeting uit stap 2. Aan de hand van de uitkomsten van de monitoring kan de gemeente waar nodig bijsturen of verbeteringen aanbrengen.

Flankerend beleid



Zodra de basis op orde is en de bewoners van hoogbouw goede gelegenheid hebben om afval te scheiden, kan de gemeente kijken naar aanvullend beleid dat het scheidingspercentage omhoog duwt. Hieronder staan enkele vormen van flankerend beleid die het inzamelsysteem ondersteunen, waarbij vooral communicatie een rol speelt en de inzichten over de doelgroep uit stap 1 van pas komen. De gemeente kan een of meerdere vormen van flankerend beleid uitkiezen. Per vorm staat benoemd voor welke doelgroep of behoefte deze het meest effectief is.

1. Afvalcoach op pad

Een afvalcoach gaat complexen langs om contact te leggen met de verhuurder en/of VvE om zo bewoners te bereiken. Zo signaleert de afvalcoach problemen en kan hij/zij deze indien mogelijk direct oplossen. Ook kan de coach maatwerkoplossingen met de bewoners zelf bespreken en tips geven over afval scheiden in de keuken. Het inzetten van de afvalcoach is met name effectief als bewoners behoefte hebben aan persoonlijk contact, maar kan ook goed werken op zogenaamde 'hotspots', waar veel vervuiling wordt aangetroffen en het afval scheiden nog niet goed gedaan wordt.

” In onder meer Gilze en Rijen werd de afvalcoach ingezet tijdens veranderingen in het inzamelbeleid. De afvalcoach ging op pad op het moment dat er een melding binnen kwam die de gemeente niet telefonisch kon afhandelen.

2. Startpakket nieuwe bewoners

Bij verhuizing krijgen nieuwe bewoners een startpakket met informatie over het afval scheiden in de hoogbouw en tips over scheidings- en aanbiedregels. Eventueel aangevuld met een rol biologisch afbreekbare zakjes voor GFT/E (bio-zakjes) of PMD-zakken. Zo heeft de nieuwe bewoner meteen de middelen in huis om het gewenste gedrag te vertonen. Dit middel is effectief bij complexen met een grote doorstroom, woningbouwverenigingen of sociale huur en zorgt voor de benodigde basiskennis.

” De gemeente Echt-Susteren gebruikt een flyer die naar alle nieuwe inwoners wordt gestuurd na verhuizing. Deze flyer bevat algemene informatie over de afvalinzameling in de gemeente en waar men met welk afval terecht kan.

3. Gratis keukenbakje

Alle bewoners van de hoogbouw krijgen de mogelijkheid om een gratis keukenbakje aan te vragen. Het zelf aanvragen is belangrijk als drempel om met name de intrinsiek gemotiveerde mensen te bereiken. De ervaring leert dat als mensen het bakje niet zelf hebben aangevraagd, er van alles behalve keukenafval in wordt verzameld. Bij uitgifte van de keukenbakjes kan de gemeente aanvullend een informatieve flyer en rol bio-zakjes meegeven. Een andere manier is een afvalcoach ze persoonlijk te laten uitreiken. Het uitreiken van een gratis keukenbakje (eventueel met behulp van de sociale werkvoorziening) is overal in te zetten en effectief bij intrinsiek gemotiveerde mensen.

Loon op Zand wilde het scheidingspercentage van GFT-afval in de hoogbouw verbeteren. Alle adressen in de hoogbouw kregen de mogelijkheid om gratis een keukenbakje aan te vragen. Elk adres kreeg een flyer in de bus om ze te informeren over deze actie. Ongeveer 20% vroeg telefonisch of via e-mail een bakje aan. Het bakje werd samen met een 2^e flyer afgeleverd. Op deze tweede flyer stond uitgelegd hoe en waarvoor men het bakje het beste kan gebruiken. Ook gaven we wat tips over het voorkomen van stank en vliegjes.

4. Gratis PMD-zakken

Afhankelijk van de gekozen inzamelsystematiek kan de gemeente gratis PMD-zakken beschikbaar stellen (bijvoorbeeld bij ondergrondse containers of inpandige verzamelcontainers). Het is dan puur een hulpmiddel en voorkomt dat inwoners grijze restafvalzakken hiervoor gebruiken. Het nadeel van gratis zakken is dat deze vaak voor andere doeleinden worden gebruikt. Ze zijn dus met name bedoeld om inwoners te faciliteren en een duwtje in de rug te geven. Deze zakken zijn niet per se voor een bepaalde doelgroep, het geldt voor alle inwoners dat het een effectief hulpmiddel kan zijn om tot afval scheiden aan te zetten.

5. Gratis bio-zakjes

De gemeente kan ook gratis biologisch afbreekbare zakjes voor GFT/E-afval aanbieden om inwoners te faciliteren. Dit kan al dan niet op aanvraag via de post worden opgestuurd of in openbare gebouwen klaarliggen om opgehaald te worden. Eventueel kan de sociale werkvoorziening een aantal thuisbezorgen. Gratis bio-zakjes dragen bij aan het vergroten van de service naar inwoners.

6. Eenmalig faciliteren i.c.m. scheidingsinfo

De gemeente kan flyers met scheidingsinformatie en eventueel een rol bio-zakjes opsturen naar alle hoogbouwadressen (meertalig indien nodig, afhankelijk per complex). Hiermee geef je bewoners de benodigde informatie én faciliteiten om het gewenste gedrag te vertonen. Dit kan natuurlijk ook met een rol PMD-zakken, afhankelijk van de gekozen systematiek. Dit is met name effectief als de basiskennis onvoldoende blijkt.

De gemeente Waalwijk stuurde informatieve brieven in meerdere talen naar 'probleem' complexen waar de kwaliteit van het gescheiden afval opvallend minder was dan in andere complexen. Bij deze brief zat een flyer over hoe de ondergrondse container werkt.

7. Koelkaststicker

De gemeente kan koelkaststickers uitdelen met informatie over wat wel en niet bij het GFT/E mag. Door hierop ook de vraag te stellen 'Hoe draag jij bij aan een beter milieu?', laat je mensen zelf argumenten bedenken waarom ze GFT/E gescheiden houden. Dit laatste is een psychologische interventie om mensen herhaaldelijk (bij een blik op de koelkast) bewust te maken. Het is daarna waarschijnlijker dat ze het gedrag ook gaan vertonen. Dit is met name effectief als blijkt dat de doelgroep intrinsieke motivatie mist.



8. Feedback geven

Bij individuele inzamelmiddelen is het mogelijk om de kwaliteit te beoordelen. Gebruik groene, oranje en rode kaarten om aan te geven hoe goed de inwoner het doet. Groene kaarten voor goede kwaliteit, oranje kaarten voor enkele verbeterpunten en rode kaarten bij afkeur van de kwaliteit. De kaarten bieden tegelijk een handelingsperspectief wat de bewoner kan doen om een groene kaart te halen. Bewoners die een groene kaart krijgen, ontvangen complimenten. Dat is een positievere benadering dan de gele kaarten die de gemeente nu reeds uitdeelt.

Afhankelijk van het gekozen inzamelsysteem kan deze vorm van flankerend beleid ook op groepsniveau worden uitgevoerd. De gemeente kan dan op containerniveau huishoudens feedback geven middels een brief. Dit zorgt tegelijkertijd voor een hogere sociale norm en groepsdynamiek waarin bewoners elkaar motiveren om het beter te doen.

Het geven van feedback is effectief wanneer blijkt dat inwoners zich niet bewust zijn van hun scheidingsgedrag of intrinsieke motivatie missen. Bekijk in het verwerkingsregister persoonsgegevens van Wijk bij Duurstede of dit mag in verband met de privacyregels.

” De gemeente Renkum let goed op vervuiling in de aangeboden containers. De chauffeur maakt een melding en de afvalcoach spreekt de inwoners aan. Deze werkwijze werkt efficiënt tegen vervuiling waardoor de gemeente nooit te maken heeft met afkeur.

9. Nieuwsbrief woningbouwvereniging

Sommige woningbouwverenigingen hebben een eigen nieuwsbrief voor alle huurders. De gemeente kan stukjes tekst aanleveren om in de nieuwsbrief te plaatsen. Dit kan gaan over de nieuwe inzamelmiddelen, over vervuiling in het afval of scheidingsinformatie over het algemeen. Dit is met name effectief als er behoefte is om de basiskennis van inwoners te vergroten.

10. Uitstapje voor geïnteresseerden

Organiseer een informatief uitje waarbij bewoners van de hoogbouw kunnen kijken bij een verwerker, overslag of milieustraat van de gemeente. Deze gelegenheid kan de gemeente gebruiken om bewoners te vertellen wat er met het afval gebeurt, en waarom het belangrijk is om goed te scheiden. Bewoners kunnen zich hiervoor opgeven, of mensen kunnen deelname winnen door bijvoorbeeld een loting uit alle groene feedback-kaarten. Het uitje bereikt maar een kleine groep bewoners, maar kan daarna gebruikt worden in verdere communicatie naar andere inwoners (bijvoorbeeld op social media). Deze vorm is met name effectief als er behoefte is om bewoners als ambassadeur van afval scheiden in te zetten.

” Bovenstaande acties komen voort uit onze ervaringen. Onlangs zijn de resultaten gepubliceerd van een [onderzoek](#) naar het scheiden van GFT/E-afval in de hoogbouw van o.a. Rijkswaterstaat. Hier kan de gemeente Wijk bij Duurstede eventueel verdere inspiratie uithalen.

Overzicht vormen flankerend beleid

Hieronder een overzicht met een indicatie van het effect, tijdsbesteding en de geschatte kosten per vorm.

Vorm	Effect	tijd	Kosten
Afvalcoach op pad	+	-	-
Startpakket nieuwe bewoners	+	+	+
Gratis keukenbakje	+/-	+	-
Gratis PMD-zakken	+/-	+	-
Gratis bio-zakjes	+/-	+	-
Eenmalig faciliteren	+/-	+	-
Koelkaststicker	+	+	+
Feedback geven	+	-	-
Nieuwsbrief woningbouw	+	+	+
Uitje voor geïnteresseerden	-	+	-

Deze vormen van flankerend beleid zijn uiteindelijk overal in te zetten. Het is een kwestie van inventarisatie en monitoren wat waar het beste past. De afvalcoach zet je in eerste instantie in bij probleemcomplexen en een flyer met scheidingsregels vertaal je bijvoorbeeld in het Pools bij complexen waar veel arbeidsmigranten wonen. Dit soort voorbeelden zijn moeilijk te veralgemeniseren in een tabel, omdat de combinaties van doelgroepen eindeloos zijn. Wat Citisens gedaan heeft in het rapport van de betrokkenheidsanalyse is mogelijk wel toepasbaar: namelijk de betrokkenheidsprofielen over de kaart van Wijk bij Duurstede leggen. Welk profiel komt waar het meeste voor? Combineer dit met de kaart van de hoogbouw van Wijk bij Duurstede en dan zie je welke voorkeurskanalen voor communicatie de inwoners van bepaalde complexen waarschijnlijk hebben.

Contact

Vragen over het rapport?
Neem gerust contact op!

Mieke Olde Engberink

Advies & Communicatie

085 773 19 95

mieke@deafvalspiegel.nl

De AfvalSpiegel

Kraaivenstraat 21-15

5048 AB Tilburg

www.deafvalspiegel.nl

